

14. 3. 2018

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Zásadní změna pro investiční arbitráže v Evropské unii

Soudní dvůr EU minulý týden vydal dlouho očekávané rozhodnutí týkající se případu Slovensko vs. Achmea. Soudní dvůr EU v poměrně překvapivém rozhodnutí uvedl, že rozhodčí doložky obsažené v bilaterálních dohodách na ochranu investic, které jsou uzavřené mezi členskými státy Evropské unie, jsou neslučitelné s právem EU. Tímto rozhodnutím došlo ke zpochybnění takřka 200 existujících mezinárodních smluv a velkého množství právě probíhajících investičních arbitráží.

Přestože rozhodnutí Soudního dvora EU není přímo závazné pro rozhodčí tribunály, které rozhodují investiční arbitráže, bude mít velký dopad na probíhající arbitráže, ale zřejmě také na celkový způsob řešení sporů mezi státy a zahraničními investory v Evropě.

Okolnosti případu Achmea

V roce 2004 Slovensko liberalizovalo trh se zdravotním pojištěním a otevřelo jej soukromým investorům. Achmea, pojišťovna pocházející z Holandska, poté začala přes svoji pobočku nabízet pojištění na Slovensku. Po nástupu nové vlády v roce 2006 však byla liberalizace částečně zrušena a společnost Achmea přišla o možnost rozdělit zisk z předchozího období. Proto Achmea zahájila proti Slovensku investiční arbitráž podle pravidel UNCITRAL pro porušení nizozemsko-československé smlouvy na ochranu investic (tzv. „BIT“), přičemž řízení probíhalo v Německu. Tuto arbitráž holandská společnost v roce 2012 vyhrála a Slovensku bylo uloženo uhradit náhradu škody ve výši 22 milionů euro.

Slovensko napadlo rozhodčí nález u německých soudů a požadovalo jeho zrušení. Podle Slovenska neměli rozhodci pravomoc spor rozhodovat, protože rozhodčí doložka obsažená v nizozemsko-československé BIT není slučitelná s právem EU, konkrétně s články 18, 267 a 344 Smlouvy o fungování Evropské unie. V prvním stupni Slovensko sice prohrálo, nicméně německý Nejvyšší soud následně požádal Soudní dvůr EU o posouzení této věci jako předběžnou otázku.

Rozhodnutí Soudního dvora EU

Přestože generální advokát Soudního dvora EU ve svém stanovisku dospěl k názoru, že tzv. intra-EU BITs, tedy bilaterální dohody na ochranu investic mezi členskými státy EU, jsou v souladu s evropským právem, Soudní dvůr EU ve svém rozsudku ze dne 6. března 2018 došel k přesně opačnému závěru.

Soudní dvůr EU se v zásadě zamýšlel nad tím, zda je možné rozhodování některých sporů, v tomto

případě investičních arbitrází, přenechat rozhodčím tribunálům, které stojí mimo klasickou soudní soustavu. Zatímco ve své předchozí judikatuře Soudní dvůr EU akceptoval obchodní arbitráže, které jsou založené na výslovném souhlasu stran sporu, ohledně investičních arbitrází nebyl tak benevolentní. Investiční arbitráže jsou totiž založené na mezinárodní smlouvě uzavřené mezi státy, které v případě členských států Evropské unie mají podle Smlouvy o fungování EU povinnost zajistit, že spory týkající se evropského práva budou rozhodovány v souladu s právem EU. Smlouva o fungování EU totiž ve svém čl. 344 stanoví následující povinnost: „Členské státy se zavazují, že spory o výklad nebo provádění Smluv nebudou řešit jinak, než jak stanoví Smlouvy.“

Výše uvedenou povinnost členských států EU rozhodčí tribunály v investičních arbitrážích nabourávají. Rozhodci při svém rozhodování totiž často posuzují otázky evropského práva, například pravidla ohledně svobody pohybu kapitálu, nicméně v rámci čl. 267 Smlouvy o fungování EU nemohou požádat Soudní dvůr EU o rozhodnutí předběžné otázky, jak to činí běžné soudy v Evropské unii. Proto se podle soudců Soudního dvora EU v případě investičních arbitrází nejedná o proces, který zajišťuje „plnou efektivitu“ práva EU. Soudní dvůr EU svým rozsudkem v zásadě brání dokonalou autonomii právního systému Evropské unie a zároveň obhajuje svoji pozici nejvyššího arbitra v tomto systému.

Důsledky pro investiční arbitráže

Již řadu let je v Evropě patrný trend boje proti investičním arbitrážím, respektive proti jejich dnešní podobě. Příkladem je snaha Evropské komise a některých států, včetně ČR, zrušit tzv. intra-EU BITs. Dalším příkladem jsou úvahy týkající se založení samostatného evropského soudu pro investiční spory nebo bouřlivé diskuze vedené o podobu rozhodčích doložek v dohodách o volném obchodu, především v případě dohody TTIP s USA.

V kauze *Achmea* došlo také k rozkolu napříč Evropou, když na stranu Slovenska se postavila například Česká republika, která jistě výsledek využije v tzv. solárních arbitrážích, a dále i Maďarsko, Polsko, Španělsko, Itálie, Estonsko, Litva nebo Rumunsko a Řecko. Opačnou pozici pak bránili kromě generálního advokáta Soudního dvora EU a německého Nejvyššího soudu také velké státy EU, tedy Německo a Francie, a dále i Rakousko, Finsko nebo Nizozemí, které je tradičním sídlem investorů.

Konkrétní důsledky rozhodnutí Soudního dvora EU na probíhající investiční arbitráže nelze zcela předpovědět. Je možné očekávat větší úspěch států, které se budou žalobám zahraničních investorů bránit námitkou nesouladu rozhodčí doložky s právem EU. Jsou zde však velké rozdíly, například s ohledem na kauzy vedené u ICSID, kauze dle Energetické charty nebo se sídlem arbitráže mimo EU. Je nutné také dodat, že rozhodčí tribunály platnost rozhodčích doložek v intra-EU BITs dosud akceptovaly.

Další posun v otázce investičních arbitrází v EU lze očekávat již brzy, a to v další kauze, která v současnosti čeká na rozhodnutí u Soudního dvora EU. Daný případ se týká otázky kompatibility systému řešení sporů z investic v dohodě o volném obchodu CETA s Kanadou.

Mgr. Lukáš Hoder, LL.M.

advokát

Mgr. Iveta Klimešová, LL.M.

advokátka

[CHSH Kališ & Partners s.r.o., advokátní kancelář](#)

Týn 639/1

110 00 Praha 1 - Staré Město

Tel.: +420 221 111 711

Fax: +420 221 111 725

e-mail: office@chsh.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Evropská unie mění pravidla plateb: více odpovědnosti, intenzivnější zpracování dat, více kontrol](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc květen 2026](#)
- [Sport versus EU - aktuální sportovní kauzy rozhodované Soudním dvorem EU](#)
- [Postavení finančního arbitra v kontextu nařízení Brusel I bis - Funkční pojetí „soudu“, osvědčení podle čl. 53 a možnost výkonu nálezu v jiných členských státech EU](#)
- [ESG Simple jako praktická opora pro ESG reporting malých a středních podniků](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc duben 2026](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Nová pravidla pro ground handling v EU a jejich dopady na letecký sektor](#)

- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc březen 2026](#)